

(המשך מעמוד 15)

ישראל ואחד החדישים בעולם כולו. הוא בנוי מסביב לחצר מנימית מרווחת, שבה יש מקומות ישיבה שונים בצד מפלים ומעיינות מלאכותיים.

בכל אולמות המיפעל, כמו במיפעלים אחרים של ישקר שבהם ביקרתי באותו היום, יש צימחיה רבה בעציצים, הנותנת צבע ירוק חי. המיפעל עצמו ממוחשב לגמרי, וכל העבודה כמעט נעשית בלחיצת כפתור, כאשר רובוט מסתובב בין הארמות ומוביל בעצמו את הסחורה ממקום למקום. המראה מרשים, כאילו לקוח מסרט עתידי.

אחר־כך הוא לקח אותי לכפר־ורדים. הנוף, לאורך כל הדרך, מקסים. העיר־כפר שוכנת בראש הר. הכביש למקום מתעקל במעלה. הדרך עוברת בין צמחיית־הגליל הירוקה.

השם כפר־ורדים מביטח מקום־חלומות. האמת קצת שונה. הישוב עצמו שוכן בסביבה טבעית משגעת. האוויר נקי, הנוף מקסים ואפשר לראות למרחקים. הכבישים בתוך הישוב עצמו צרים ושקטים. לא נראים שם עמודי־חשמל. כל האינסטלציה נעשתה מתחת לפני השטח. אבל כפר־ורדים אינו נראה אחרת מאשר כל ישוב הנבנה בשיטת בנה־ביתו של סטף ורטהיימר אפשר היה לראות באותו היום כיצד השכנה בבית הסמוך תורקה את הכביסה קרוב־קרוב.

ייחודו של המקום אינו במקום עצמו, אלא בזיקה הישירה שלו למיפעלים שב־סביבה ולגן־התעשייה. השרותים הקהי־לתיים במקום נוחים, התיכנון מדויק, ה־תשתית אסתטית, הבתים טובלים בירק. במהלך הדרך סיפר ורטהיימר כי כפר־ורדים העסיקו לטובה גם על העיירה הסמוכה מעלות. אחרי שראו פרנסי העיירה את הטיפוח, הירק והפרחים, ה־עתיקו ושתלו פרחים רבים גם במעלות עצמה. והתחילו לדאוג רבות לצד האסתטי, החזותי של ה־מקום. הוא אמר זאת בגאווה ובשימחה. ורטהיימר, בניגוד לאנשי־עסקים מצלי־

ברדיפת־בצע או בעשייה למען מטרות כס־פיות.

גם מיפעל ישקר, הנמצא ליד גן־התעשייה וליד כפר־ורדים, הוא מרווח, יש בו הרבה אור ומה שבוטל בעיקר לעין הם עציצי הפרחים והירק המפוזרים בכל פינה ברחבי אולם העבודה הגדול.

גן־התעשייה הוא מיקבץ של אולמות מיפעל ענקיים. הרעיון של סטף היה לקחת מיפעלים קטנים, לספק להם את המקום, את

"הכל התחיל אחרי מילחמת יום־הכיפורים, כשהבנתי שצריך לדאוג לאיזור, שאני לא רוצה להיות הרקדן הכי טוב למגו דק מעום שנשארת הרקדן היחיד"

כל שרותי הנהלת־החשבונות, שרותי ה־טקס, חדר־האוכל וכל יתר השרותים הדרו־שים לחיי היום־יום של מיפעל תעשייתי קטן.

תוך כדי עבודה שוטפת מקבלים בעלי המיפעלים הקטנים שיעורים מרוכזים בתחום העיסוקי ובתחומים אחרים הקשורים לתעשייה. השיעורים ניתנים על־ידי טובי המרצים מן הארץ ומן העולם.

אך לא כל אחד יכול להתקבל למרוייקט. תעשיין הרוצה לפתח את המיפעל שלו צריך להוכיח לוועדת־קבלה כי הוא מסוגל לייצר פריט מסוים, שהוא מסוגל למכור את ה־פריט וכי יש לו שוק מוכן, ושהוא יכול לייצא את אותו פריט. רק אחרי כל הבדי־

ציבועני של המקום, חלון־ראווה ובתוכו דג־מים והסברים חזותיים על המיפעלים השונים ומוצריהם.

אחד מאולמות התעשייה הוקדש למוסי־און, שבו יתחלפו תערוכות מידי פעם. המו־סיאון אינו שוכן במקום של קבע, ורטהיימר הדגיש כי אם יימצא מיפעל ובמקום יזדקקו לאולם שבו שוכן המוסיאון, הוא יעבור ל־מישכן אחר. את המוסיאון מנהל הסופר עמוס קינן.

מיקומו של מוסיאון דווקא במקום תע־שייתי הוא רעיון של ורטהיימר עצמו. הוא חושב שיש לשנות את התדמית של התעשייה ולקרב בין האמנות והאמנים ובין התעשייה והפועלים.

קשה להבחין אם ורטהיימר עצמו מתרגש מן הפרוייקט החדשני שהצליח להעמיד על הרגליים. אנשים העובדים איתו קרוב אומ־רים שכל דבר הקשור בפרוייקט חשוב לו, שהוא מעורב, מתרגש ושמה, למרות שאינו מנפין זאת החוצה.

הוא מנסה למכור את הרעיונות שלו ללא ליאות. הוא מוכן להסביר אותם לכל מי שמוכן לשמוע. הוא חושב שהקיצוצים היו צורת ההתיישבות והעבודה של הדור ה־קודם, ובדור הזה צריכה מדינת־ישראל לעבור לצורת התיישבות ועבודה אחרת, הקשורה בתעשייה. הוא בנה מודל מצליח, ומשוכנע שאם יועתק המודל לכל רחבי הארץ, תיראה מדינת־ישראל אחרת לגמרי. הוא בטוח שמודל כזה יוכל להשפיע על המדינה באופן חיובי, כמו שהשפיעו הקי־בוצים על המדינה בזמנו. הוא חושב שה־קיבוצים אינם מתאימים לתקופה זו, שבה כובשת התעשייה והייצוא התעשייתי מקום חשוב יותר בכלכלה ובחיי המדינה. הוא

שלי. אני מקווה שיעתיקו את זה, וזה המודל של ישראל שאני רואה.

בשלב הזה הוא לקח דף וצייר עליו משו־לש. בקודקוד אחד כתב "ישקר", שזה ה־מיפעל התעשייתי, בקודקוד שני כתב "גן־התעשייה" ובקודקוד השלישי "כפר־ורדים". ואז המשיך להסביר:

גן התעשייה הוא בית־ספר ליומים. זה לא דבר־עסקי. זה בית־ספר רגיל ובאים ללמוד בו כשהלימודים נערכים כאילו בתנאי־קרב. מתקבל אדם שיכול להראות תוכנית עסקים המוכיחה שהוא יכול לעשות ייצוא בתוך שנה. הוא מקבל שטח עד אלף מטר מרובע.

באותו המקום יש גם מוסיאון, שמטרתו לשנות את הדימוי של התעשייה. כפר־הוורדים הוא תוצאה של השניים: של המיפעל ושל גן־התעשייה.

אני רוצה להדגיש שאנחנו נגד הממשלה ובעד המדינה. נגד המילה תעסוקה ובעד יצירה. כשאני מדבר על חופש, אני מתכוון שאני רוצה פחות ממשלה. הממשלה דרושה כדי לשמור על החוקים ועל מערכת־הביטחון, כל השאר לא יצא טוב.

השיטה אבודה. אין מה לתקן, רק לעשות שג'ורג' שולץ יתן כסף בצורה יותר מתחכמת. צריך להוריד 80% מתעסוקת הח"כים שמתעסקים בחלוקת הכסף או בגיוסו. וזה יאפשר מערכת יותר חיובית. לכן צריך ליצור לערבים וליהודים אויב משותף חדש. כדאי שהאויב הזה יהיה, למשל, השוק היפאני, ואז יוצר מושג חדש. יש ביטוי באנגלית שאומר שאם אתה עוסק, אין לך זמן לשוכבויות.

כל מי שרוצה, יכול לבוא לגור בכפר־הוורדים. יש שם ועדת־קבלה שדואגת שמי שבא לגור במקום יידע שאין מה לבקש ואין ממי לבקש. אין סעד או דבר רומה לזה. כל אחד צריך לדעת

ורטהיימר בכנסת. לא הייתי עושה זאת שוב"

שהוא חייב ללכת לעבוד. אנחנו לא אנשים טובים. אנחנו לא מחפשים את הדרך הקלה. אני חושב שכל המושגים של שמאל ומיין נגמרו. שניהם מחלקים את הכסף של האמריקאים. צריך גם לגמור את העניין של הגדר הטובה. הרעיון המרכזי הוא תעשייה בכמה שיותר מקומות ברחבי הארץ וגם באיזור הזה.

החקלאות לא יכולה יותר לפרנס הרבה אנשים, אחרי שהשתמשו בכל המים והמשאבים. הסעיף הקובע שנשאר הוא תעשיית־ייצוא.

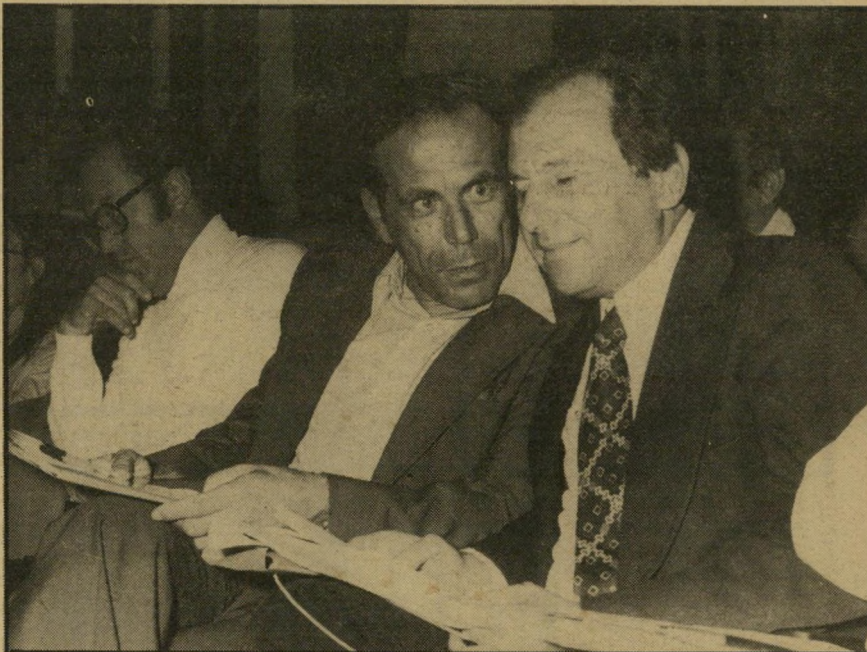
מבין שגם למרוייקט זה, שהמציא, יש אורך חיים מוגבל. רק לתקופה שבה הוא יהיה אפקטיבי ויועיל לאזרחים ולמדינה. לכל אורך אותו היום הוא הדגיש שוב ושוב שבמרוייקט שלו אין כל הבדל בין האזרחים היהודיים לבין האזרחים הער־בים. בכפר־ורדים עצמו גרים בצוותא יהו־דים וערבים ללא שום בעיה, גם במיפעלים עובדים זה לצד זה פועלים יהודים וערבים. הוא בטוח שדרכו יכולה לתרום לפיתרון חיובי של הסיכסוך במזרח־התיכון, ואחרי שהות ממושכת עם האיש קשה שלא לה־אמין לו.

בינתיים הוא נמצא כמסע שיכנועים אינ־טנסיבי אצל טדי קולק, ראש־עיריית ירו־שלים. הוא עומד להקים בבירה מודל דומה לזה שהקים בגליל.

אבל למרות התנופה, ההצלחה, ההתלה־בות, אמר ורטהיימר בסוף אותו היום שאולי הוא נכשל בדרך, מכיוון שלא הצליח ל־העביר ולהפיץ את הרעיונות שלו, מכיוון שמודלים דומים לזה שהקים עוד לא קמו בכל רחבי הארץ.

השיחה התחילה כמונולוג של סטף ורט־היימר. כל ניסיונותיי להשחיל שאלות באמ־צע הנאום עלו בתוהו.

הנאום הלך כך: מדובר בציבור שהוא חצי יהודים וחצי ערבים, ואני מנסה דרך המודל הזה להסביר את הרעיונות

ורטהיימר בדיש (לידו: אמנון רובינשטיין) שינוי יכולה להיכנס לממשלה או לצאת ממנה. זה לא משנה הרבה"

קות ומעבר על סיפרי־החשבונות של המיפ־על, הוא מתקבל למקום. הפרוייקט עצמו נמשך שלוש שנים, במה־לכן מתקיימים גם הלימודים, וכל בעל מיפ־על מקבל מהמקום את מלוא העזרה. במשך השנים הללו הוא מפתח את המיפעל שלו, וכשהוא גדל מעבר למימדי המקום, עוזרים לו אנשי גן־התעשייה לעבור למקום משלו. אם הוא רוצה באותה הסיביבה, ואם לא בסביבה אחרת.

כרגע יש בגן־התעשייה 14 מיפעלים מסו־גים שונים, החל באלקטרוניקה, תעשיות מתכת שונות, תעשיית תכשיטים, פלסטיק ואפילו יצור הדפסי־משי וסטרודיו לצילום. כולם עמדו בקריטריונים הקשוחים של הק־בלה למקום.

אולמות התעשייה בנויים סביב חצר פני־מית מלאה בירק ובנויה בצורה מיוחדת. בחצר זו עומדים פסלים בתימוזרת. גם בכ־ניסה לשטח על פסלים, ציורים של ציירים, מפורסמים יותר או פחות, צילומים, תרשים

חיים רבים בארץ, אינו שחצן ואינו מתהדר בהצלחותיו. במצב אחר אפשר היה לומר על איש כזה שהוא תימהוני, אבל הצלחותיו, הן בתחום התעשייה, הן בתחום הייצוא, הן על־פי הפרוייקט שבנה בגליל, מדברות בעד עצמן.

אחרי שיחות של שעות רבות עם האיש, קשה להבין מה מניע אותו. מה דוחף אותו להתרוצץ ברחבי־הארץ ולנסות למכור את הפרוייקט שלו גם למקומות אחרים. אחד החלומות שלו הוא להקים 10 משולשים כאלה, כדוגמת זה שבגליל (ישוּב) מיפעל וגן־תעשייה) בכל רחבי הארץ. בתקופה כלי־כך סקפטית וצינית קשה להאמין שאדם עושה משהו רק למען האידאולוגיה, שהוא פועל רק משום שהוא מאמין בכל ליבו ברעיון מסוים שייטיב עם הארץ ולא רק עם הוגה הרעיון.

מבחינה כלכלית ורטהיימר, מסודר" לכל חיי, גם ארבעת ילדיו מסודרים ויתכן שגם הדור שאחרי־כך. לכן קשה להאשים אותו

"המושגים של שמאל וימין נגמרו. שניהם מחלקים את הכסף האמריקאי"

בעולם יש כיום מילחמה חדשה: מילחמת־הייצוא. מדינות רוצות יצוא מספיק גבוה כדי שהילדים לא יברחו מהמדינה. מדובר על איכות חיים, להיות קרוב לטבע, אבל לקבל רמת תרבות מספקת ולרדת מהמושג של עיירות־פיתוח כמו שהן היום. צריך ליצור מקורות פרנסה לפי המקומות שבהם אנשים רוצים לגור, ולנצל את כל הטכנולוגיה כדי לעשות להם את החיים נוחים.